పెద్ద(ల) పండుగ

డా॥మైలవరపు శ్రీనివాసరావు

ఏ దేవుడైనా ఊరేగడానికొస్తూంటే ముందుగా వేద బ్రాహ్మణులూ ఆ తర్వాత మంగళవాద్యాలూ ఆ తర్వాత భజన సంఘాలూ ఆ మీదట కోలాటాలూ.. ఇలా క్రమంగా వచ్చాక ఆ దైవదర్శనం మనకి కల్గుతుంది. ఎందుకని? ఆ దైవం అంతంత గొప్పవాడు కాబట్టి.

అలాగే సంక్రాంతి కూడ ఎంతెంతో గొప్ప పండుగ కాబట్టీ, ఎన్నో రహస్యాల ముద్ద కాబట్టీ సంక్రాంతికి నెలరోజుల ముందు నుండే ముగ్గులూ, హరిదాసూ, గంగిరెద్దూ, గాలిపటాలూ జంగదేవరలూ, పిట్టలదొరల రాకలూ ప్రారంభమౌతాయి. ఈ అన్నింటిలోనూ చెప్పలేనన్ని రహస్యాలున్నాయి. క్రమంగా అనుకుందాం! భోగి సంక్రాంతి కనుము (కనుమ కాదు) పండుగల్లో విశేషాన్ని కూడా తెలుసుకుందాం!

1. ముగ్గులు:- ఒక బొమ్మకి రంగుల్ని వెయ్యడం ప్రారంభిస్తే కొంతసేపటికి కదా పూర్తిగా రంగులు వేయడం ముగుస్తుంది! అలాగే సరిగ్గా నెలరోజుల క్రితం నుండీ ఖగోళంలో నక్షత్రాల గ్రహాల స్థితిగతులు మారుతూ ఉంటాయనే యధార్థాన్ని లోక ప్రజలందరికీ తెలియజేసేందుకు 'ముగ్గులు' పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టారు ప్రాచీనులు. ఏరోజు ఖగోళంలో ఏ మార్పుంటుందో తెలియజేసే విధంగా నేలమీద ఆయా మార్పుల్ని ముగ్గులుగా వేసేవారన్నమాట ఆ తీరుని నేర్చుకోవలసిందన్నారన్నమాట.

ఆవుపేడతో కలాపి చల్లి శుభ్రపరిచిన నేల ఆ ఆకాశానికి సంకేతం. తెల్లని రంగు ముగ్గుతో పెట్టే ప్రతి చుక్క (చుక్క అనేమాటకి నక్షత్రం అని కూడ అర్థం కదా!) ఆకాశంలోని నక్షత్రాలకి సంకేతం. కొన్ని కొన్ని చుక్కల సమూహంతో వేయబడిన ఒక్కో ముగ్గూ ఆయా గ్రహమండలానికి సంకేతం. చుక్కల్ని కలుపుతూ గడులుగా వేయబడే ఆ తీరు గ్రహాల (గ్రహమంటే కదిలేది అని అర్థం) ఆయా తీరు నడకలకి సంకేతం. ప్రతి ముగ్గు చుట్టూ నాలుగువైపులా గీయబడే రెండ్రెండు సరళరేఖలూ ఆయా

గ్రహాల పరిధిని సూచించేందుకు సంకేతం. ప్రతి ముగ్గులోనూ అన్నిటికీ మధ్యలో ఉండేగడి, గ్రహాలన్నిటికీ నాయకుడు సూర్యుడని చెప్పేందుకు సంకేతం. అందుకే ఆ మధ్యలో ఉండే గడిని కుంకుమతో నిలుపుతారు.

ఏమాత్రం చదువూ లేకపోయినా భారతదేశ గృహిణి ఖగోళశాస్త్ర పండితురాలిలాగా ఆకాశ రహస్యాన్ని అందరికీ అర్థమయ్యేలా ఆ నాళ్లలో చెప్తోందంటే స్త్రీకి ఎంత గొప్ప స్థానాన్ని ప్రాచీనులిచ్చారో అర్థం చేసుకోగలగాలి మనం! ముగ్గుల్లో ఇంటిల్లపాది కుటుంబసభ్యుల పేర్లనీ, కుక్కబొమ్మల్నీ నక్క బొమ్మల్నీ వేసి వాటికి బహుమతులనియ్యడం ఎంత అర్థం లేనిదో సంప్రదాయ రహస్యాన్ని పాడుచేసే విధానమో అర్థం చేసుకోవాలి!

హేమంత ఋతువులో చలీ దానితోపాటు మంచూ ఉండేవేళలో గృహిణి నడుం వంచి మోకాళ్లమీద శరీరపు బరువుని బలంగా ఆన్చి నడుముని అటూ ఇటూ తిప్పుతూ, చేతి రెండు వేళ్లనీ బలంగా కలిపి నొక్కుతూ ముగ్గుని వేస్తూ వచ్చింది కాబట్టే, మోకాళ్ల నొప్పులూ చేతివేళ్లకి తిమ్మిర్లూ నడుం పట్టేయడాలు వంటివి నాటివారికి లేవు సరికదా చలీ మంచూ అనే రెంటికీ శరీరం అలవాటు పడిపోయి అనారోగ్యాలు ఉండేవికావు.

మూడు నిలువుగా మూడు అడ్డంగా పెట్టబడే 9 చుక్కల ముగ్గు నవగ్రహాలకీ సంకేతం. అంతేకాదు. ముగ్గుని పెట్టే తీరులో ఆ గ్రహాలు ఏ దిక్కులో ఎలా పరిభ్రమిస్తాయో కూడా తెలుసుకోగలం. ఇలా ముగ్గు వేశాక శివాలయంలో నవగ్రహ మండపాన్ని దర్శిస్తే ఏ గ్రహం ఏ దిక్కుని చూస్తూ ఉంటుందో కూడా సులభంగా గ్రహించగలం. ఏ గడి ఏ గ్రహానికి స్థానమో కూడా తెలుసుకోగలం. ఏ గ్రహదోషానికి ఏ ధాన్యాన్ని దానమియ్యాలో తెలియజేసే విధంగా నాటి గృహిణులు ఆయా గడులని ఆయా ధాన్యాలతో (సూర్యుని గడిని గోధుమలతో, చంద్రుని గడిని బియ్యంతో..ఇలా) నింపేవారు. ఇదే తీరుగా అన్ని ముగ్గులూ అర్థవంతాలే. నిలువుగా 5 చుక్కలూ, ఆ పక్కన 3 చుక్కలూ వాటి పక్కన ఒకే ఒక్క చుక్క పెట్టి వేసే 5:3:1 ముగ్గు పంచభూతాలూ (5) త్రిమూర్తుల (3) అధీనంలో ఉంటాయనీ ఈ త్రిమూర్తుల్నీ నడిపేది ఆదిశక్తి (1) అనీ తెలియజేస్తుంది.

మనస్తత్వం:- ముగ్గు వేయడంలో ఆ స్త్రీ మనస్తత్వం తెలుస్తుంది. ఒక్కో ఆమె ఒకే ఒక్క బిగిలో పెద్దముగ్గుల్ని టకటకా ముగించేస్తుంది. మరొకామె కొంత ముగ్గువేయడం, మళ్ళీ కాగితాన్ని చూసి, ఆ మీదట మళ్ళీ ముగ్గుని కొనసాగించడం చేస్తూ మొత్తానికి ముగిస్తుంది. కొంకొకామె కొంత ముగ్గుని వేయడం, చెరపడం, మళ్ళీ ప్రారంభించడం, మళ్ళీ ప్రారంభించడం, చెరపడం...ఇలా చేసి ఎలాగో మొత్తానికి ముగిస్తుంది. ఇక ముగ్గుని ప్రారంభించి, చెరిపి చెరిపి...విసుగొచ్చి మధ్యలో ఆపేసే ఆమె ఒకరైతే, ఇలా ముగ్గుని పెట్టినందువల్ల బుద్ధికి ఏం కొత్తదనం పడుతూ వస్తుంది? ఒట్టి అనవసర కార్యక్రమమంటూ ఒద్దున కూర్చుని వ్యాఖ్యానించే ఆమె మరొకరు కన్పిస్తారు. వీటివల్ల వాళ్ల వాళ్ల బుద్ధి చురుకుదనంతో పాటు ఒక పనిని చేసే పద్ధతిలో వాళ్ళ వాళ్ళ పద్ధతిలో వాళ్ళవాళ్ళ మనస్తత్వాలు మనకర్థమౌతాయి.

2. హరిదాసు:- బ్రహ్మీ ముహూర్తంలో మనం దేన్ని వింటామో, ఆ గీతం లేదా కీర్తన మనకి ఆ రోజురోజంతా విన్పిస్తూనే ఉంటుంది చెవిలో మార్మోగుతూ...ఈ రహస్యం తెలిపినవారు ప్రాచీనులు కాబట్టే ప్రాత:కాలంలో ఓ పదిమంది ఓ చోటికి చేరి కలిసికట్టుగా మార్గాలవెంట వెడుతూ నగర సంకీర్తన చేస్తూండేవారు. ఈ పద్ధతికి నాంది సంక్రాంతి హరిదాసే.

హరిదాసు వేషం శ్రీహరికి సంకేతం. ఆయన తలమీద ఉండే మంచి గుమ్మడి ఆకారపు గిన్నె భూమికి సంకేతం. శ్రీహరి భూభారాన్ని మోస్తూంటాడనడానికి సంకేతం కూడా. ఆయన విన్పించే చక్కని కీర్తన మనకి ధాన్యం రావాలంటే, భూమి పండాలంటే శ్రీహరిని సేవించడం తప్పనిసరి అని చెప్పేందుకు సంకేతం. మనం కృష్ణార్పణమంటూ వేసే ఆ బియ్యం

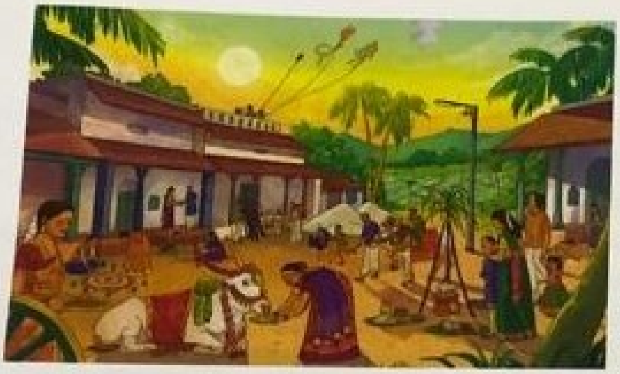

భూమిలో కొత్తపంటని ఆశిస్తూ వేసే ధాన్యపు విత్తనాలకి సంకేతం. బియ్యాన్ని వేసేప్పుడు "కృష్ణార్పణం" అనడం, ఈ వేయబడే బియ్యం యాచకునికి వేసే బిచ్చం వంటిది కాదనీ, మా బతుకుకోసం సమర్పించుకునే నీ విచ్చిన ధాన్యమే తిరిగి నీకిస్తున్నామనీ, నీకు దోసెడిస్తే నువ్వు గాదెనిండుగా ఇస్తావనీ తెలియజేసుకోడానికి సంకేతం. ఎంత కృతజ్ఞతాభావాన్ని చెప్పారు ప్రాచీనులు ఈ ప్రక్రియద్వారా.

3. గంగిరెద్దు:- ఇంటి ముంగిలిలోనికి వచ్చి గంభీరంగా నిలబడే గంగిరెద్దు అనేక రహస్యాలు చెప్తుంది. గంగమ్మని తన తలమీద భరిస్తున్నవాడు శివుడు. గుర్రాన్ని శరీర శ్రమకి సంకేతంగానూ, ఎద్దును ధర్మానికి సంకేతంగానూ చెప్పింది శాస్త్రం. ఇప్పుడీ గంగిరెద్దుని ఈ దృష్టితో పరిశీలిస్తే గంగ (జ్ఞాన గంగని అంటే సంపూర్ణ జ్ఞానాన్ని) ఇర (తన తలమీద భరిస్తూ అంటే బుద్ధిలో ఉంచుకుని) ఎద్దు (ధర్మబద్ధంగా మాత్రమే ఉండాలని చెప్పేది) అనేది ధర్మ బుద్ధితో ఉండాలని చెప్పేందుకు సంకేతంగా వచ్చేదన్నమాట.

యజమానికి దుక్కిదున్నడం దగ్గర్నుండి ధాన్యాన్ని గాదెలకి చేర్చేంతవరకూ శ్రమించి, అంతటి గొప్పకార్యాన్ని తాను నిర్వహించినప్పటికీ, యజమాని కుటుంబానికి సంవత్సరానికి సరిపడా తిండి గింజల్ని ఏర్పాటు చేసినప్పటికీ నిరాడంబరంగా ఇంటిముందుకొచ్చి నిలబడడమే కాకుండా, ఇంట్లో వాడేసిన పాతబట్టని తనమీద కప్పినా పండితునికి కాశ్మీరు శాలువా కప్పినంతగా ఆనందపడి 'అంబా' అని తృప్తిగా రంకెవేసి వెళ్ళే ఎద్దు - ప్రతివ్యక్తీ తన శాయశక్తులా సహాయాన్నీ ఇతరులకి చేసినా నిరాడంబరంగా, తనని తాను పొగుడుకోకుండా ఉండాలనీ చెప్పేందుకు సంకేతం.

గంగమ్మని తలమీద ధరించి ఉండేవాడు శంకరుడు కాబట్టి ఇంతకు ముందొచ్చిన హరిదాసు శ్రీమహావిష్ణు అనుగ్రహాన్ని మనకి అందించే వాడౌతూంటే, ఈ గంగిరెద్దు శివానుగ్రహాన్ని మనకి అందించేదౌతోందన్నమాట. శివవిష్ణుభేదం లేదని చెప్పే పండుగ ఇదన్నమాట! కాబట్టి ఇప్పటికీ కొందరు శైవులు విష్ణువనీ, కొందరు వైష్ణవులు శివుణ్ణీ ద్వేషించే విధానాన్ని మానుకోవాలని గుర్తుచేసుకోవాలి. వాళ్ళు ఆ లక్షణాన్ని మానుకోలేనివారుగా ఉంటే, భక్తులు అలాంటివారి భక్తిని అర్ధభక్తిగా (సంపూర్ణ దైవారాధన లేనివారు) గుర్తించగలగాలి. గంగిరెద్దుతోపాటు వచ్చే సన్నాయివాద్యం శంకరుడు నాదప్రియుడని చెప్పడానికీ, ముందూ వెనుకా వచ్చేవారు ప్రథమగణాలని చెప్పడానికీ సంకేతం.

4. గోపి బొమ్మలు:- కృష్ణ భక్తురాంధ్రకి సంకేతం గొబ్బెమ్మలు. (గోపి + బొమ్మలు) అన్నిటికీ మధ్యలో కన్పించే పెద్ద గొబ్బెమ్మ గోదాదేవికి సంకేతం. గొబ్బెమ్మలకి అలంకరించబడిన పూలరేకులూ పసుపుకుంకుమ బొట్లూ వారంతా ముత్తయిదువులూ కన్నెలూ అని తెల్పడానికి సంకేతం. వాటిమీద కన్పించే చందనపు పొడి ముత్తైదువులు మాత్రమే కాదు - భర్త లేని స్త్రీలు కూడా ఈ వ్రతాన్ని పాటించవచ్చని చెప్పడానికి సంకేతం. ఈ గొబ్బెమ్మలు (ఆవుపేడతో చేయబడినవి) ఎండిపోయాక చివరికి రథసప్తమినాడు పాలని పొంగించి సూర్యునికి నైవేద్యం పెట్టడానికి ఉపయోగిస్తారు. కృష్ణభక్తులు నిర్యాణం చెందాక సూర్యలోకానికి వెడతారనడానికి ఇది సంకేతం.

5. పెద్దలకి:- ఈ పండుగతో ఉత్తరాయణం ప్రారంభ[illegible] కాబట్టీ, ఇక్కడనుండీ జూలై 16 వరకూ ఇదే [illegible] కొనసాగుతుంది కాబట్టి, ఈ ముఖ్యపర్వదినం [illegible] మన శ్రేయస్సుని కాంక్షించిన గతించిన తల్లిదండ్రుల[illegible] ఇంకా ఎవరెవరు పితృలోకాల్లో ఉన్నారో వారిని ఉ[illegible] భోజనాలని పిండివంటలతో సహా ఏర్పాటుచేసి నైవేద[illegible] సమర్పిస్తారు. వారిపేర్లను తలుచుకుంటూ వారిని స్మరిస్తూ ఎదుటివారు

కచ్చితంగా ఉపయోగించుకునే వస్తువులనీ వస్త్రాలనీ..దానం చేస్తారు. ఇలా పెద్దలని తలచుకునే పండుగ కాబట్టే దీన్ని పెద్దలపండుగ అనీ, నెలరోజులపాటు జరిగే పండుగ కాబట్టి పెద్దపండుగ అనీ వ్యవహరిస్తారు.

మూడు రోజుల పండుగ:- మొదటిరోజు భోగి. చలీ మంచూ బాగా ఉండే ఈ రోజున పెద్ద పెద్ద మంటల్ని నాలుగుమార్గాల కూడళ్ళలోనూ వేస్తారు. హానికారక క్రిములన్నీ తమంతతాముగా ఈ మంటలకి ఆకర్షింపబడి ఈ మంటలో దగ్ధమైపోతాయి. పర్యావరణ శుభ్రత కల్గుతుంది దీనివల్ల. ఇక సంవత్సరకాలంలో ఇంట్లో అనవసరమైన చెక్కలూ కర్రలూ..వంటివేమున్నాయో అవన్నీ ఈ మంటల్లో వెళ్లిపోయే కారణంగా ఇల్లు శుభ్రపడుతుంది కూడా. యోగశాస్త్రపరంగా మరో అర్థం ఉంది.

ఇక సంక్రాంతి రోజున తీపి గుమ్మడిపండుని దానంచేస్తే సాక్షాత్తు భూమిని దానం చేసినంత ఫలితం. పితృదేవతలకి నైవేద్యాలని గురించి అనుకున్నాం కదా! ఇక గోదానం, భూదానం, తిలదానం, బంగారుదానం, నేతిదానం, బెల్లం, వస్త్రాలు, గోధుమలు, వెండి, ఉప్పులని ఇయ్యడాన్ని దశదానాలన్నారు. శక్తికి మించకుండానూ, ఋణంచేసి ఇయ్యడం కాకుండానూ వీటిలో కొన్నింటిని గానీ, కనీసం ఒక్కటైనా గాని దానం చేయడం సరైన పని ఈ సంక్రాంతిరోజున.

మూడవరోజు కనుము. కనుము అంటే పశువు అని అర్థం. కేవలం వ్యక్తులేకాదు. ఆవూ, ఎద్దూ అనేవి పాలనీ, ధాన్యాన్నీ మనకి అందిస్తున్న కారణంగా వీటిని చక్కగా కడిగి బొట్లు పెట్టి మేతపెట్టి కడుపు నిండుగా నీరుతాగించి వీధులవెంట ఊరేగిస్తారు కృతజ్ఞతాపూర్వకంగా.

కనుమ రోజున వేసే రథం ముగ్గు శరీరానికి సంకేతం. ఎంతటి హోదా పలుకుబడీ సంపదా..అన్నీ ఉన్నా చివరిరోజున వెళ్ళేది శ్మశానానికే అనే విశేషాన్ని తెలియజేయడానికి సంకేతమే ఈ ముగ్గుకి ఓ తాడులాగా గీతగీసి శ్మశానం వరకూ ఈ గీతని పొడిగించడం.

ఇక హెచ్చులు చెప్పే పిట్టల దొరు - లోకంలో బడాయికి హెచ్చులు చెప్పే వారుంటారు జాగ్రత్త! అని చెప్పడానికి సంకేతం! పాముల నాడించడమనేది ఈ చల్లని ప్రకృతికి పాములు సంచరిస్తాయనీ, వాటిజోలికి పోకుండా ఉంటే అవి మిత్రులమాదిరే ఉంటాయనీ చెప్పడానికి సంకేతం!

రహస్యాలని తెచ్చే గొప్ప పండుగ ఈ పెద్దపండుగ.

"ఆచారం"

ఆచారమనగా సత్ప్రవర్తన. దానిలో మరలా ఆంతరంగికములైన గుణాలు, బాహ్యప్రవర్తన. ఒక వ్యక్తిని ఉన్నతీకరించేది సత్ప్రవర్తన కనుక అది జీవితం కన్న ప్రధానమైనదిగా తలచబడి కాపాడుకోబడాలి. సత్ప్రవర్తన కలవానిది ఉత్తమ జన్మ మరియు అగ్ర జాతి. దుష్ప్రవర్తన కలవానిది నీచ జాతి.

- శ్రీశ్రీశ్రీ చన్ద్రశేఖరేంద్ర సరస్వతీ మహాస్వామివారు